

Rijksuitkeringen vaak lastig te benutten

Maarten Allers

5 oktober 2023

COELO

Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden

Groot deel overheid is decentraal

- Gekozen bestuurders
- Medebewind en eigen beleid
- Eigen democratische afwegingen
 - Geld naar kademuren, jeugdzorg, of toch dat zwembad openhouden?
 - Meer uitgaven of lagere belastingen?
- Vastgelegd in de begroting

Begroting is belangrijk beleidsinstrument

- Dan moet hij wel voorspellende waarde hebben

Begroting is belangrijk beleidsinstrument

- Dat moet hij wel voorspellende waarde hebben
- Echter: gemeenten besteden stelselmatig miljarden meer dan ze begroten - al voor corona
- Financieel resultaat ook positiever dan begroot

Begroting is belangrijk beleidsinstrument

- Dat moet hij wel voorspellende waarde hebben
- Echter: gemeenten besteden stelselmatig miljarden meer dan ze begroten - al voor corona
- Financieel resultaat ook positiever dan begroot
- Grootste bron afwijkingen: rijksuitkeringen

Rijksuitkeringen lastig te begroten

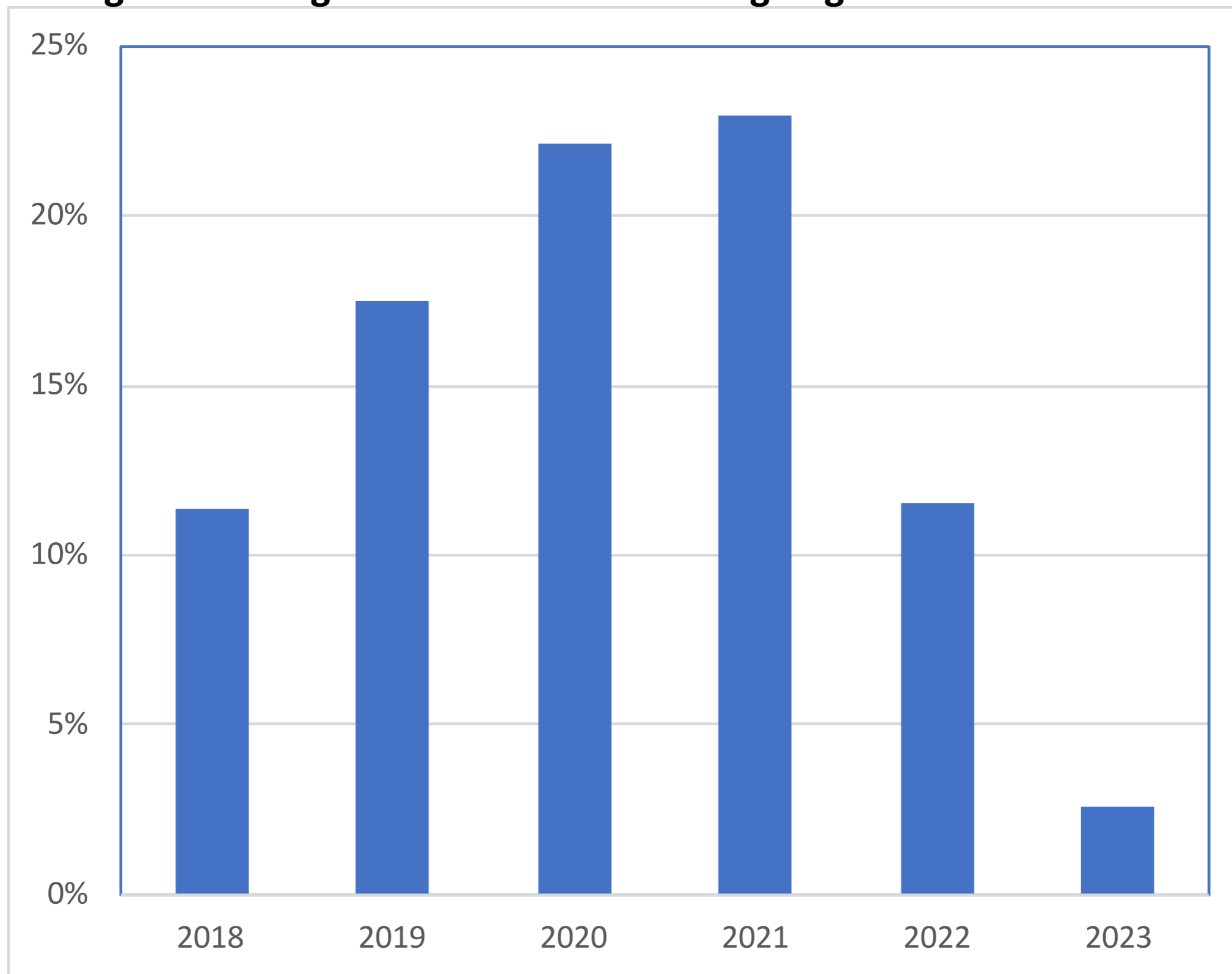
- Accressen gemeentefonds
- Incidentele uitkeringen
- Uitkeringen die laat bekend worden gemaakt

Uitkeringen vaker incidenteel

- Incidentele uitkeringen: slechts enkele jaren geld
 - Stopt na 4 jaar of eerder
- Aandeel incidenteel sterk gestegen

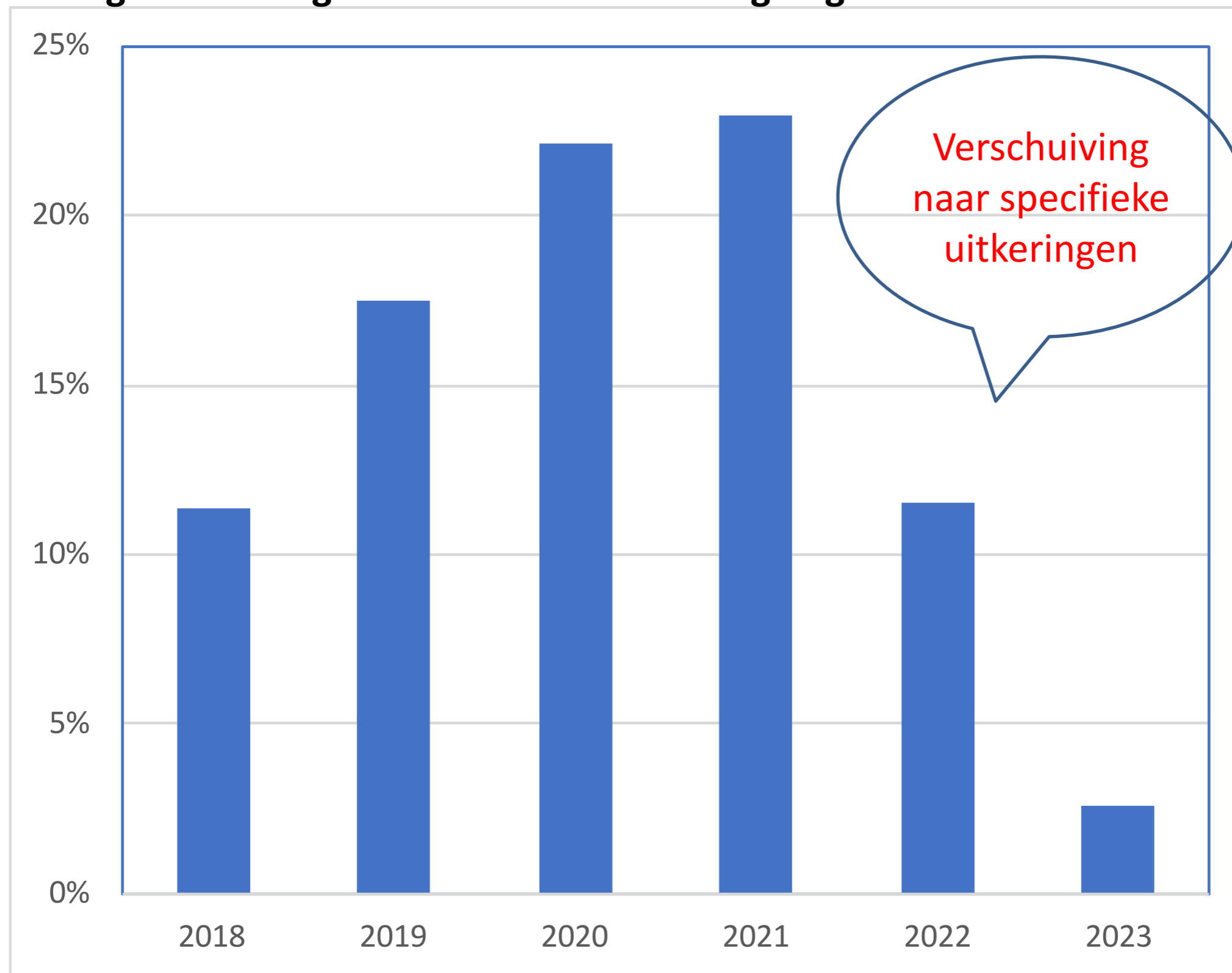
Aandeel incidenteel in begroot bedrag decentralisatie-uitkeringen gemeenten

Berekend op basis van begrotingen van het gemeentefonds

Aandeel incidenteel in begroot bedrag decentralisatie-uitkeringen gemeenten

- **Specifieke uitkeringen:** sterke groei na actie Rekenkamer
- Gegevens onvolledig en niet altijd correct – daarom helaas geen figuur

- **Specifieke uitkeringen:** sterke groei na actie Rekenkamer
- Gegevens onvolledig en niet altijd correct – daarom helaas geen figuur
- 2021: 16% specifieke uitkeringen incidenteel
- 2022: 38%
- Ook hier dus groei van incidenteel

Incidenteel – wat is het probleem?

- Incidenteel geld alleen voor incidentele uitgaven
- Provinciale toezichthouders: alle gemeentelijke uitgaven zijn structureel, tenzij...
- Incidenteel geld dus alleen voor inhuur, tijdelijke contracten, ...?

Incidenteel – wat is het probleem?

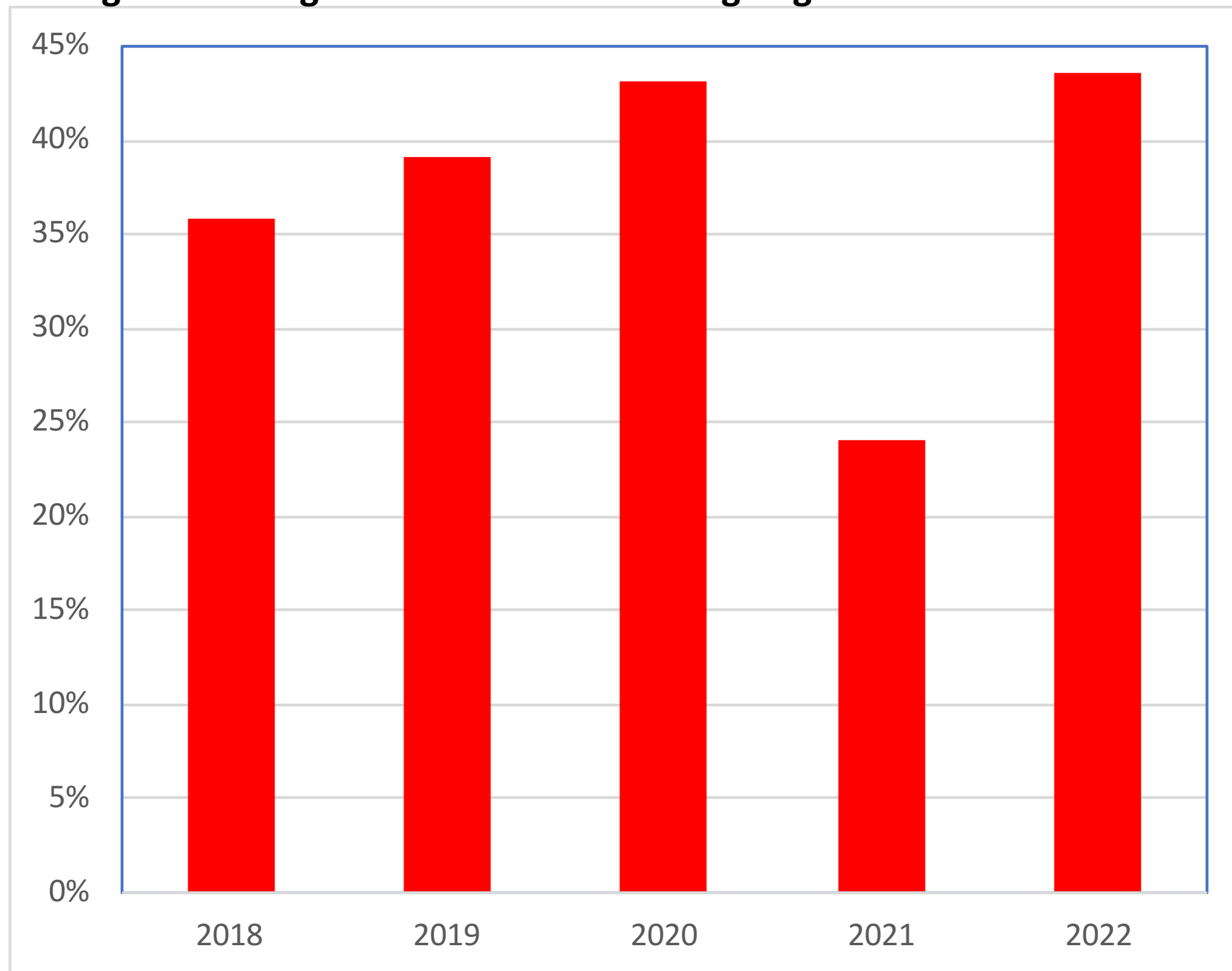
- Incidenteel geld alleen voor incidentele uitgaven
- Provinciale toezichthouders: alle gemeentelijke uitgaven zijn structureel, tenzij...
- Incidenteel geld dus alleen voor inhuur, tijdelijke contracten, ...?
- **Of wordt de soep niet zo heet gegeten?**
 - Incidentele uitkeringen staan lang niet altijd in overzicht van incidentele lasten en baten

Late bekendmaking; onzekerheid

- Rijksuitkeringen vaak laat bekend gemaakt
 - staat niet in de rijksbegroting van Prinsjesdag voorafgaand jaar
- En daarna is de vraag nog: krijgen wij die uitkering ook?
- Te laat om in eigen begroting mee te nemen

Aandeel laat bekend in begroot bedrag decentralisatie-uitkeringen gemeenten

Berekend op basis van begrotingen van het gemeentefonds

- Specifieke uitkeringen: voor 2022 was 65% laat
- Ook erg lastig bij verplichte cofinanciering
 - Als je niet wist dat er een uitkering aankwam, heb je geen cofinanciering begroot

Wat te doen? (1)

- Vertrouwen dat na de ene incidentele uitkering wel weer een andere volgt?
- Riskant: voor individuele gemeente gaat dit niet op

Wat te doen? (1)

- Vertrouwen dat na de ene incidentele uitkering wel weer een andere volgt?
- Riskant: voor individuele gemeente gaat dit niet op
- Ruimte geven om structurele lasten te bekostigen met incidentele baten?
 - Welke begrotingsregel borgt dan dat uitgaven structureel in evenwicht blijven?
 - Moeten gemeenten dan niet voortdurend op zoek naar nieuwe potjes voor structureel beleid?

Wat te doen? (2)

- Oplossing zoeken bij de bron?
- Waarom is veel geld eigenlijk incidenteel / laat bekend?
 - Departementen maken nog snel geld op voor einde jaar (?)
 - Incidenteel telt niet mee voor het houdbaarheidstekort (?)
 - ... eigenlijk weten we hier maar weinig van af

Wat te doen? (2)

- Oplossing zoeken bij de bron?
- Waarom is veel geld eigenlijk incidenteel / laat bekend?
 - Departementen maken nog snel geld op voor einde jaar (?)
 - Incidenteel telt niet mee voor het houdbaarheidstekort (?)
 - ... eigenlijk weten we hier maar weinig van af
- Begrotingslogica Rijk aanpassen? Hoe dan?
- Sterke coördinerende rol BZK (naar voorbeeld van IRF)?
 - Zorgen voor stabiele en voorspelbare bekostiging

Discussie

- Zijn incidentele uitkeringen inderdaad lastig zinnig te besteden of valt dit in de praktijk wel mee?
- Waarom zijn veel uitkeringen eigenlijk incidenteel of laat bekend?
- Wat kunnen we hieraan doen?

Meer weten

- Maarten Allers (2023), Onzekere en incidentele rijksuitkeringen maken begroten voor gemeenten lastig, in: Een financieel fundament voor grote opgaven, ROB, Den Haag.
- Katie Zwetsloot en Rein-Aart van Vugt (2023), Bezuinigen met goedgevulde reservepotten? Dat kan anders. Het failliet van structureel financieel evenwicht? in: Een financieel fundament voor grote opgaven, ROB, Den Haag.